

СОЛИҚ ИМТИЁЗЛАРИ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ

Исаев Аслиддин Икром ўғли

*Тошкент давлат иқтисодиёт университети ҳузуридаги
«Ўзбекистон иқтисодиётини ривожлантиришнинг илмий
асослари ва муаммолари» илмий-тадқиқот маркази*

Аннотация. Мақола солиқ имтиёзлари самарадорлигини ошириш учун мониторинг ва баҳолаш тизимини такомиллаштиришга қаратилган. Тадқиқот иши якунида муаллиф томонидан хулоса ва таклифлар шакллантирилган.

Калит сўзлар: солиқ, солиқ тизими, фискал сиёсат, солиқ имтиёзи, самарадорлик, инвестиция, рағбатлантириш.

УВЕЛИЧЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ НАЛОГОВЫХ ЛЬГОТ

Исаев Аслиддин Икром угли

*Научно-исследовательский центр «Научные основы и
проблемы развития экономики Узбекистана» при
Ташкентском государственном экономическом университете*

Аннотация. Статья направлена на совершенствование системы мониторинга и оценки для повышения эффективности налоговых льгот. По итогам исследовательской работы автором сформулированы выводы и предложения.

Ключевые слова: налог, налоговая система, фискальная политика, налоговые льготы, эффективность, инвестиции, стимулы.

INCREASING THE EFFICIENCY OF TAX INCENTIVES

Isaev Asliddin Ikram ugli

*Research center "Scientific bases and problems of
development of the economy of Uzbekistan" under
the Tashkent State University of Economics*

Abstract. The article is aimed at improving the monitoring and evaluation system to increase the effectiveness of tax incentives. At the end of the research work, the author formulated conclusions and suggestions.

Key words: tax, tax system, fiscal policy, tax relief, efficiency, investment, incentives.

Кириш.

Солиқ имтиёзлари мамлакатнинг фискал сиёсатида ҳал қилувчи ўрин тутиб, муайян хатти-ҳаракатларни рағбатлантириш, иқтисодий ўсишни рағбатлантириш, жисмоний шахслар ва корхоналарга мақсадли ёрдам кўрсатиш учун кучли восита бўлиб хизмат қилади. Аммо солиқ имтиёзларининг муваффақияти уларни самарали амалга ошириш ва баҳолашга боғлиқ. Ушбу рағбатлантиришлар ўз олдига қўйилган мақсадларга эришишини таъминлаш учун мониторинг ва баҳолаш тизимини такомиллаштириш зарур.

Солиқ кредитлари ёки имтиёзлар шаклида бўлиши мумкин бўлган солиқ имтиёзлари бутун дунё бўйлаб ҳукуматлар томонидан турли мақсадларга эришиш учун фойдаланилган. Буларга инвестицияларни рағбатлантириш, янги иш ўринлари яратишни рағбатлантириш, тадқиқот ва ишланмаларни қўллаб-қувватлаш ва аҳолининг кам таъминланган қатламларини ижтимоий ҳимоя қилиш киради. Солиқ имтиёзлари тўғри ишлаб чиқилган ва бошқарилса, мамлакатнинг иқтисодий ва ижтимоий мақсадларига эришиш учун кучли восита бўлиши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси, кўплаб давлатлар қатори, иқтисодий ўсиш ва ривожланиш воситаси сифатида солиқ имтиёзларидан фойдаланади. Пасайтирилган солиқ ставкаларидан тортиб инвестиция кредитларигача бўлган солиқ имтиёзлари хусусий сектор инвестицияларини рағбатлантириш, тадбиркорликни ривожлантириш ва умумий иқтисодий фаолликни оширишда муҳим роль ўйнайди. Сўнгги йилларда Ўзбекистон ҳукумати маҳаллий ва хорижий сармояларни жалб қилиш, янги иш ўринлари яратишни рағбатлантириш, саноатнинг асосий тармоқларини ривожлантириш бўйича турли солиқ рағбатлантириш дастурларини амалга оширди.

Солиқ имтиёзлари иқтисодий тараққиёт учун истиқболли йўлни таклиф қилсада, бу сиёсатларнинг самарадорлиги кучли мониторинг ва баҳолаш тизимига боғлиқ. Солиқ имтиёзларининг самарадорлиги кўп жиҳатдан ҳукуматнинг уларнинг таъсирини баҳолаш, камчиликларни аниқлаш ва сиёсатни шунга мослаштириш қобилиятига боғлиқ. Шу билан бирга, Ўзбекистондаги мониторинг ва баҳолаш тизими солиқ имтиёзлари натижалари тўғрисида кенг қамровли тушунчалар беришга тўсқинлик қилувчи муаммоларга дуч келмоқда.

Адабиётлар шарҳи.

Ҳозирги вақтда фақат солиқ имтиёзларини беришнинг ўзи етарли эмас, уларнинг самарадорлигини баҳолаш мутлақо зарур. Бу позиция тадқиқот ҳамжамияти, шунингдек, турли мамлакатларнинг агентликлари ва ҳукуматлари томонидан кенг қўллаб-қувватланади (Yang, 2016). Масалан, Европа Кенгаши “кичик ва ўрта бизнес ва стартапларнинг инвестицияларини қўллаб-қувватлаш учун венчур капитал ва бизнес фаришталар учун солиқ имтиёзларининг самарадорлиги” ҳисоботини эълон қилади. Самарадорликни баҳолаш, қоида тариқасида, бирон бир ҳаракат натижасини уни амалга ошириш билан боғлиқ харажатлар билан таққослашдан иборат. Солиқ имтиёзларини бериш оқибатлари бюджет йўқотишлари билан таққосланади (Kireenko, Orlova, 2016). Шу муносабат билан шуни айтиш керакки, солиқ имтиёзлари ва солиқ харажатлари самарадорликни баҳолаш тенгламасида махраж сифатида талқин қилиниши керак. Ушбу тадқиқот доирасида солиқ имтиёзлари ва солиқ харажатлари - бу бюджетга йўқотилган даромадлар миқдори, чунки айрим фаолият турлари ёки солиқ тўловчилар гуруҳлари учун маълум солиқ имтиёзлари берилган (Mauburov, 2013).

Румина ва бошқаларнинг (2015) таъкидлашича, солиқ механизмини шакллантириш асосига солиқ имтиёзлари самарадорлигини баҳолаш алоҳида аҳамиятга эга.

“Солиқ чораларининг таъсирини объектив баҳолаш мумкин эмас, чунки улар сиёсат ўзгаришидан олдин ва кейин кузатилган хатти-ҳаракатлар ҳақида маълумот бермайди” (Shah, 1995).

Клемм ва Ван Парйс (2009) 1985-2004 йиллардаги 47 та ривожланаётган мамлакатлар маълумотлар тўпламидан фойдаланган ҳолда солиқ таътиллари ва инвестициялар бўйича инвестиция имтиёзларининг самарадорлиги тўғрисида далилларни тақдим этади.

Стешенко, Тикхоноваларнинг (2018) фикрича, солиқ имтиёзлари самарадорлигини аниқлашнинг максимал объектив ва асосли методологияси самарадорликнинг ажралмас кўрсаткичини аниқлашни ўз ичига олиши керак. Ушбу кўрсаткич бир вақтнинг ўзида бир нечта факторий хусусиятларни ҳисобга олиши керак.

Таҳлил ва натижалар муҳокамаси.

Солиқ имтиёзлари катта ваъдаларга эга бўлсада, уларни амалга ошириш ва таъсирни баҳолаш кўпинча қийинчиликларга дуч келади:

Биринчидан, солиқ имтиёзларини бошқаришда шаффофликнинг етарли эмаслиги имтиёзлар мезонлари ва имтиёзлар доираси ҳақида аниқлик йўқлигига олиб келиши мумкин.

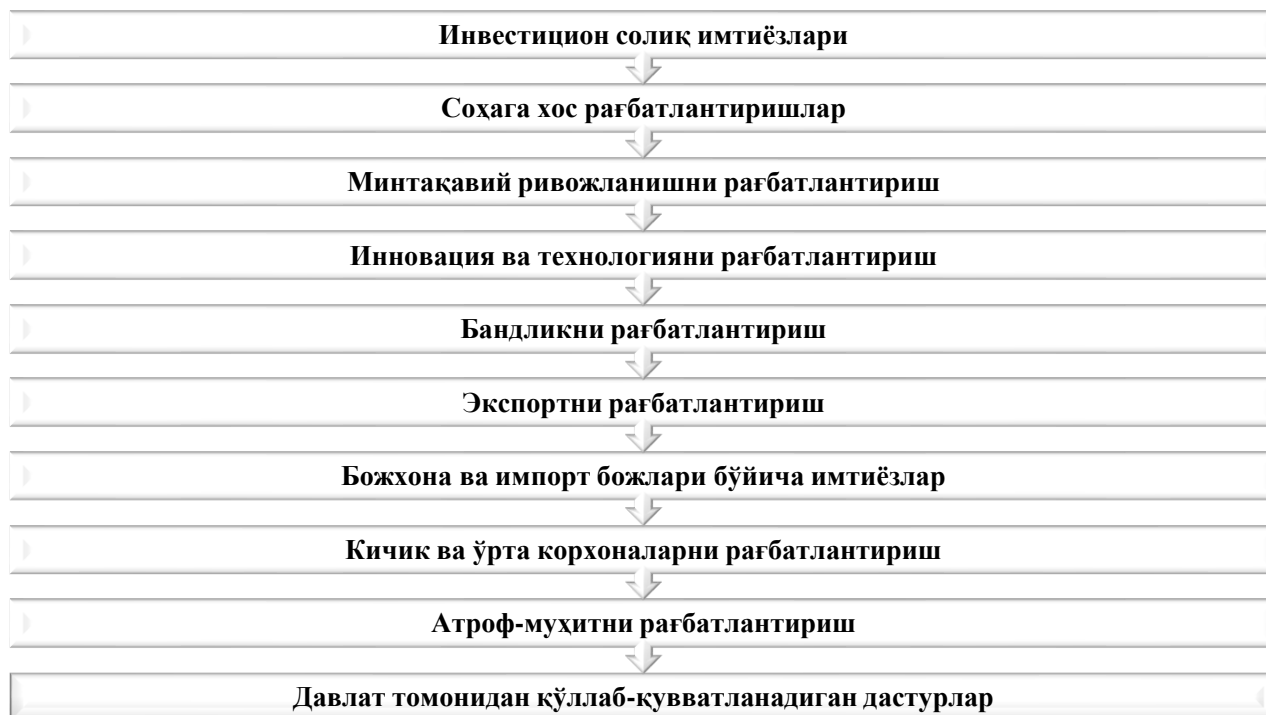
Иккинчидан, солиқ имтиёзларидан фойдаланиш ва таъсири бўйича тўлиқ ва аниқ маълумотларни олиш қийин бўлиши мумкин, бу эса самарали баҳолашга тўсқинлик қилади.

Учинчидан, Солиқ кодексининг бир нечта қоидалари ва тез-тез ўзгартирилиши билан мураккаблиги, муайян имтиёзларнинг самарадорлигини кузатиш ва баҳолашни қийинлаштириши мумкин.

Тўртинчидан, баъзи солиқ имтиёзлари тартибга солувчи бўшлиқлардан азият чекиши мумкин, бу эса мақсадсиз фойдаланиш ёки суистеъмол қилиш имконини беради.

Бешинчидан, кўпгина мамлакатлар солиқ имтиёзларини жиддий баҳолашни амалга оширмайдилар, бу эса улар ўз мақсадларига эришяптими ёки йўқлигини аниқлашни қийинлаштиради.

Ўзбекистонда солиқ имтиёзлари ҳақида умумий маълумотларга эътибор қаратадиган бўлсак, унинг тақдим этиш хусусиятларини ҳисобга олиб асосий тоифаларига алоҳида эътибор беришимиз лозим (1-расм).

1-расм. Ўзбекистондаги солиқ имтиёзларининг асосий тоифалари¹⁴²

Энди расмдаги тоифаларни бирма-бир кўриб чиқсак, шунда унинг хусусиятлари очилади. Жумладан:

1. Инвестицион солиқ имтиёзлари:

✓ Ўзбекистон тегишли инвестиция лойиҳалари учун юридик шахслардан олинган фойда солиғининг пасайтирилган ставкаларини таклиф этади, бунда махсус ставкалар сектор, жойлашув ва инвестиция ҳажми каби омилларга қараб ўзгаради.

✓ Айрим инвестициялар солиқ таътиллари учун мос бўлиши мумкин, бу даврда компаниялар маълум муддатга фойда солиғининг тўлашдан озод қилинади ва бу маҳаллий ва хорижий инвестицияларни рағбатлантиради.

2. Соҳага хос рағбатлантиришлар:

✓ Ўзбекистонда махсус иқтисодий зоналар ташкил этилган бўлиб, уларда компаниялар маълум тармоқларга сармоя киритишни рағбатлантириш учун солиқ ставкалари, соддалаштирилган божхона тартиблари ва бошқа имтиёзлардан фойдаланишлари мумкин.

✓ Ҳукумат қишлоқ хўжалиги, ишлаб чиқариш ва технология каби стратегик аҳамиятга эга бўлган тармоқлар учун мақсадли имтиёзлар бериши мумкин.

3. Минтақавий ривожланишни рағбатлантириш:

Мувоzanатли минтақавий ривожланишга кўмаклашиш учун Ўзбекистон кам ривожланган ҳудудларга сармоя киритаётган корхоналарга солиқ имтиёзлари ёки субсидиялар каби имтиёзларни таклиф қилиши мумкин.

¹⁴² Муаллиф томонидан ишлаб чиқилган.

4. Инновация ва технологияни рағбатлантириш:

✓ Инновациялар ва технологик ютуқларни қўллаб-қувватловчи тадқиқот ва ишланмалар билан шуғулланадиган корхоналарга имтиёзлар берилиши мумкин.

✓ Ўзбекистонда технологияга асосланган тармоқларнинг ўсишини рағбатлантириш учун махсус солиқ имтиёзлари билан технопарклар ёки кластерлар ташкил этилиши мумкин.

5. Бандликни рағбатлантириш:

Иш берувчилар иш ўринлари яратишни рағбатлантириш ва иш билан таъминлашнинг умумий харажатларини камайтириш учун ижтимоий солиқларни имтиёзлар ёки камайтиришдан фойдаланишлари мумкин.

6. Экспортни рағбатлантириш:

Рағбатлар экспортни қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш, жумладан, экспорт кредитлари, ҚҚС бўйича имтиёзлар ва ўзбек маҳсулотларини жаҳон бозорида рақобатбардошлигини оширишга қаратилган бошқа чора-тадбирларга қаратилган.

7. Божхона ва импорт божлари бўйича имтиёзлар:

Айрим ҳолларда, муайян тармоқлар ёки лойиҳалар учун зарур бўлган машиналар, ускуналар ва хом ашё импорти учун божхона тўловлари камайтирилиши ёки озод қилиниши мумкин.

8. Кичик ва ўрта корхоналарни рағбатлантириш:

Кичик ва ўрта корхоналар учун солиқ имтиёзлари: Кичик ва ўрта корхоналарнинг иқтисодий ўсиш ва иш ўринларини яратишдаги ролини эътироф этган ҳолда ривожланишини қўллаб-қувватлаш учун махсус солиқ режимлари ва преференциялар жорий этилиши мумкин.

9. Атроф-муҳитни рағбатлантириш:

Ўзбекистон барқарор ривожланиш йўлидаги глобал тенденцияларга мос келадиган экологик тоза амалиёт ва инвестицияларни рағбатлантириш учун имтиёзларни жорий қилиши мумкин.

10. Давлат томонидан қўллаб-қувватланадиган дастурлар:

Солиқ имтиёзларига қўшимча равишда, ҳукумат малакали корхоналарга, айниқса устувор секторларга молиявий ёрдам, грантлар ёки субсидиялар бериши мумкин.

Ўзбекистон солиқ имтиёзлари орқали инвестицияларни жалб қилиш бўйича чоралар кўрган бўлсада, бу сиёсатларнинг самарали амалга оширилишини таъминлаш, бюрократик тўсиқларни бартараф этиш, иқтисодий мақсадларга мослашиш учун рағбатларни вақти-вақти билан кўриб чиқиш ва ўзгартириш каби муаммолар қаторига кириши мумкин.

Ўзбекистонда солиқ имтиёзларининг самарадорлиги турли иқтисодий, маъмурий ва таркибий омиллардан келиб чиқадиган бир қанча муаммоларга дуч келади. Мамлакатда солиқ имтиёзларининг самарадорлигига тўсқинлик қилаётган бир қанча асосий муаммолар (1-жадвал):

Ушбу муаммоларни ҳал қилиш сиёсат ислоҳотларини, маъмурий жараёнларни такомиллаштиришни, ошкораликни оширишни ва рағбатлантириш дастурларини уларнинг натижалари асосида мунтазам равишда баҳолаш ва тузатиш мажбуриятини ўз ичига олган комплекс ёндашувни талаб қилади.

Солиқ имтиёзлари самарадорлигини ошириш учун мониторинг ва баҳолаш тизимини такомиллаштириш орқали ушбу муаммоларни ҳал қилиш муҳим аҳамиятга эга. Бунга эришиш учун эса қуйидаги амалларни бажариш лозим бўлади:

Аниқ ва шаффоф йўриқномалар - солиқ имтиёзлари дастурлари аниқ мувофиқлик мезонлари ва мақсадлари билан яхши ҳужжатлаштирилганлигига ишонч ҳосил қилиш лозим. Чунки бу шаффофликни оширади ва бошқарув жараёнини соддалаштиради.

Маълумотлар тўплаш - самарали маълумотларни тўплаш ва таҳлил қилиш учун тизимлар ва технологияларга сармоя киритиш керак. Сабаби жисмоний шахслар ва тадбиркорлик субъектларининг солиқ имтиёзларидан фойдаланишини кузатувчи тўлиқ маълумотлар базалари муҳим аҳамиятга эга.

Доимий таъсирни баҳолаш - солиқ имтиёзларининг таъсирини мунтазам равишда баҳолашнинг тизимли тизимини жорий этиш керакки, бу баҳолашлар имтиёзлар мўлжалланган мақсадларга эришяптими ёки йўқлигини баҳолаши ва керак бўлганда тузатишларни тавсия қилиши керак.

**Мамлакатда солиқ имтиёзларининг самарадорлигига тўсқинлик қилаётган
бир қанча асосий муаммолар¹⁴³**

Қийинчиликлар	Таъсири
Бюрократик тўсиқлар ва маъмурий мураккаблик	
Оғир бюрократик жараёнлар ва маъмурий мураккаблик солиқ имтиёзларидан фойдаланишга интилаётган корхоналар учун тўсиқларни келтириб чиқариши мумкин, бу эса кечикишлар ва самарасизликка олиб келади.	Бу корхоналарни мавжуд имтиёзлардан фойдаланишдан тўхтатиб қўйиши ва лойиҳаларни ўз вақтида амалга оширишга тўсқинлик қилиши мумкин.
Шаффофлик ва башорат қилиш мумкин эмаслиги	
Солиқ имтиёзларини қўллаш ва тасдиқлаш жараёнида шаффофликнинг етарли эмаслиги, сиёсатдаги ўзгаришларнинг олдиндан айтиб бўлмайдиганлиги бизнес учун ноаниқликни келтириб чиқариши мумкин.	Корхоналар узоқ муддатли инвестиция қарорларини қабул қилишда иккиланишлари мумкин, бу рағбатлантиришнинг умумий самарадорлигига таъсир қилади.
Ахборотга киришнинг чекланганлиги	
Мувофиқлик мезонлари, ариза бериш тартиб-қоидалари ва солиқ имтиёзларининг афзалликлари тўғрисида қулай ва кенг қамровли маълумотларнинг йўқлиги корхоналарнинг ушбу имкониятлардан фойдаланишига тўсқинлик қилиши мумкин.	Кичик ва ўрта корхоналар, айниқса, рағбатлантирувчи ландшафтни бошқаришда қийналиши мумкин, бу эса тўлиқ фойдаланилмасликка олиб келади.
Мувофиқ бўлмаган ижро ва амалга ошириш	
Солиқ имтиёзлари сиёсатини қўллаш ва амалга оширишдаги номувофиқликлар уларни турли минтақалар ёки секторлар бўйича қўллашда номуносибликларни келтириб чиқариши мумкин.	Бу минтақавий ривожланиш ва саноатнинг ўсишига мўлжалланган таъсирга тўсқинлик қилиб, имтиёзларнинг тенг тақсимланмаслигига олиб келиши мумкин.
Мувофиқлик учун юқори харажатлар	
Солиқ имтиёзларига эга бўлиш талабларига риоя қилиш, айниқса, мураккаб ҳисобот ва ҳужжатлар учун ресурсларга эга бўлмаган кичик корхоналар учун катта харажатларни талаб қилиши мумкин.	Мувофиқлик юқининг юқорилиги рағбатлантиришнинг афзалликларини қоплаши мумкин, айниқса кичик корхоналар учун, уларнинг самарадорлигини чеклайди.
Чекланган баҳолаш ва мониторинг механизмлари	
Мониторинг ва баҳолаш механизмларининг етарли эмаслиги солиқ имтиёзларининг асосий иқтисодий кўрсаткичларга ҳақиқий таъсирини баҳолашни қийинлаштиради.	Қаттиқ баҳолашсиз, сиёсатчилар рағбатлантириш дастурларини давом эттириш ёки ўзгартириш тўғрисида асосли қарорлар қабул қилишда қийналиши мумкин.
Макроиқтисодий беқарорлик	
Иқтисодий ноаниқликлар, валюта қийматларининг ўзгариши ва бошқа макроиқтисодий омиллар солиқ имтиёзлари самарадорлигини сусайтириши мумкин.	Иқтисодий беқарорлик даврида корхоналар сармоя киритиш ёки кенгайтиришга камроқ мойил бўлиши мумкин, бу эса рағбатлантириш дастурларининг умумий таъсирини камайтиради.
Муайян соҳалар учун мослаштиришнинг етарли эмаслиги	
Солиқ рағбатлантириш дастурлари муайян саноат ёки тармоқларнинг ўзига хос эҳтиёжлари ва муаммоларига мос равишда мослаштирилмаслиги мумкин.	Мослаштиришнинг етишмаслиги мақсадли ҳудудларда ўсишни рағбатлантиришда рағбатлантириш самарадорлигини чеклаши мумкин.
Сиёсат инерцияси ва секин сошлашлар	
Баҳолаш натижалари ёки ўзгарувчан иқтисодий шароитларга асосланган солиқ имтиёзлари сиёсатини тузатишдаги кечикишлар сиёсат инерциясига олиб келиши мумкин.	Эскирган ёки самарасиз рағбатлантиришлар сақланиб қолиши мумкин, бу эса солиқ имтиёзлари тизимини мослаштиришга тўсқинлик қилади.
Узоқ муддатли таъсирга чекланган эътибор	
Ўзбекистонда солиқ имтиёзларининг узоқ муддатли таъсирга чекланган эътибор муаммоси барқарор ва барқарор иқтисодий ривожланишга эришиш йўлида жиддий тўсиқ бўлмоқда.	Қисқа муддатли ютуқларга урғу бериш барқарор ривожланиш учун пойдевор яратиш имкониятларини бой бериб, беқарор иқтисодий ўсишга олиб келиши мумкин.

¹⁴³ Муаллиф томонидан ишлаб чиқилган.

Манфаатдор томонларнинг иштироки - қимматли тушунчаларга эга бўлиш ва адолатли ва мувозанатли баҳолашни таъминлаш учун тегишли манфаатдор томонларни, жумладан корхоналар, солиқ тўловчилар ва экспертларни баҳолаш жараёнига жалб қилиш лозим.

Норматив назорат - солиқ имтиёзларидан нотўғри фойдаланиш ёки суиистеъмол қилишнинг олдини олиш учун тартибга солувчи назоратни кучайтириш керак бўлади. Бу мавжуд қоидаларни қайта кўриб чиқиш ёки ҳар қандай бўшлиқларни баргараф этиш учун янгиларини киритишни ўз ичига олиши мумкин.

Солиқ кодексини соддалаштириш - мураккабликни камайитириш ва солиқ имтиёзларини бошқариш ва баҳолашни осонлаштириш учун солиқ кодексини тартибга солишни кўриб чиқиш лозим. Чунки ҳар қандай имтиёз Солиқ кодекси билан тартибга солинади.

Аҳолини хабардор қилиш - солиқ тўловчилар ва тадбиркорлик субъектларини мавжуд солиқ имтиёзлари тўғрисида ўргатиш мақсадида аҳоли ўртасида тушунтириш-тарғибот ишларини олиб бориш керак, бунда малакали шахслар улардан фойдаланиши мумкин.

Юқоюдагиларга асосланадиган бўлсак, солиқ имтиёзлари ҳукуматлар учун иқтисодий ва ижтимоий мақсадларга эришиш учун кучли воситадир, аммо уларнинг муваффақияти самарали мониторинг ва баҳолашга боғлиқ. Шаффофлик, маълумотларни тўплаш ва мураккаблик муаммоларини ҳал қилиш ҳамда таъсирни мунтазам баҳолаш, тартибга солиш назорати ва жамоатчиликни хабардор қилиш кампаниялари каби стратегияларни амалга ошириш орқали мамлакатлар солиқ имтиёзлари дастурлари самарадорлигини ошириши мумкин. Бу нафақат белгиланган сиёсат мақсадларига эришишга ёрдам беради, балки жисмоний шахсларга ҳам, тадбиркорларга ҳам фойда келтирадиган адолатли солиқ тизимини таъминлайди.

Хулоса ва таклифлар.

Ўзбекистонда солиқ имтиёзлари манзараси иқтисодий ривожланиш ва ўсиш учун истиқболли йўлни тақдим этади. Аммо ушбу рағбатлантиришнинг самарадорлигига маъмурий мураккабликдан тортиб узоқ муддатли таъсирларга эътиборнинг етишмаслигига ҳам бўлган бир қатор муаммолар тўсқинлик қилмоқда. Ўзбекистон янада рақобатбардош ва динамик иқтисодиётга айланиш йўлидан бораётган бир пайтда, ушбу муаммоларни ҳал қилиш солиқ имтиёзлари дастурлари имкониятларини тўлиқ очиш учун жуда муҳимдир.

Ўзбекистон олға интилаётганда, ушбу тавсияларни қабул қилиш ва аниқланган муаммоларни фаол ҳал этиш янада мустаҳкам, рақобатбардош ва барқарор иқтисодий келажакка йўл очиши мумкин. Солиқ имтиёзларини самарали бошқарадиган, ошкора етказадиган ва узоқ муддатли ривожланиш мақсадларига стратегик мос келадиган муҳитни яратиш, Ўзбекистон ўзини ҳам ички, ҳам хорижий инвестициялар учун жозибадор манзил сифатида кўрсатиши мумкин, бу эса келгуси йилларда инклюзив иқтисодий ўсишни таъминлайди.

Адабиётлар/Литература/Reference:

Julia A. Steshenko, Anna V. Tikhonova. *An integral approach to evaluating the effectiveness of tax incentives. Journal of Tax Reform, 2018, vol. 4, no. 2, pp. 157–173*

Kirenko A. P., Orlova E. N. *The Role of Tax Incentives in Promotion of Innovation Activity in the Russian Federation. 13th International scientific-technical conference on actual problems of electronic instrument engineering proceedings (APEIE 2016). Novosibirsk, 2016. Vol. 1, Part 3, pp. 242–247.*

Klemm, A., & Van Parys, S. (2009). *Empirical evidence on the effects of tax incentives. In IMF Working Paper: WP/09/136*

Mayburov I. *Evaluation of tax expenditures and tax effectiveness: methodology of problem solving. Society and Economy, 2013, no. 4, pp. 71–91.*

Rumina U.A., Balandina A.S., Bannova K.A. (2015) *Evaluating the effectiveness of tax incentives in order to create a modern tax mechanism innovation development / Procedia - Social and Behavioral Sciences 166 156 – 160*

Shah, A. (1995). *Fiscal incentives for investment and innovation. New York: Oxford University Press*

Yang Z. *Tax reform, fiscal decentralization, and regional economic growth: New evidence from China. Economic Modelling, 2016, no. 59, pp. 520–528. DOI: 10.1016/j.econmod.2016.07.020*